

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Předmět: Základy pedagogické metodologie (JS 2003/2004, přednáška)

Vedoucí výzkumného šetření: Mgr. Kateřina Vlčková, Kpd PdF MU

Datum: září 2004

Používání sociálních strategií u studentů gymnázia Johana Gregora Mendela

(Zpráva z výzkumu)

Výzkumné šetření bylo prováděno v rámci fakultního projektu pro rok 2004 v kategorii F: Používání sociálních strategií jako východiska pro efektivní učení cizích jazyků (deskriptivně-relaxační výzkumné šetření), hlavní řešitel: Mgr. Kateřina Vlčková (KPd PdF MU), č. projektu 21/04, č. zakázky 3020

Výzkum prováděly a zprávu zpracovaly:

Eva Šteflová, učo 123835, studijní kombinace AJ-DEJ

Helena Výšková, učo 105727, studijní kombinace AJ-DEJ

Obsah

Úvod.....	3
Výzkumné otázky.....	3
Metodologie.....	3
Výsledky a interpretace.....	4
Závěr.....	7

Úvod

Tématem výzkumného šetření jsou strategie učení cizímu jazyku. To znamená, jak žáci postupují, když se učí jazyk, co dělají a nedělají vůbec. Co dělají špatně, co dělají dobře a zároveň se snažíme zjistit, jak žáci využívají propojenost jazyka s kulturou a mentalitou dané země. Důležitost tohoto tématu je přiřazena hlavně kontaktu s rodilými mluvčími při učení jazyku.

Výzkumné otázky

Jaké sociální strategie žáci používají?

Cílem je zjistit, zda žáci využívají kontaktu s rodilými mluvčími, vrstevníky např. pomoc při opravování výslovnosti, gramatických chyb aj. Zda mají zájem o seznámení s kulturou, zvyky a způsoby myšlení dané země, ale i rozvojem empatie – schopností vnímat pocity, myšlenky lidí, se kterými komunikují při usnadnění komunikace.

Metodologie

Výzkum byl proveden metodou dotazníku. Dotazníky byly vyplňovány žáky třetích ročníků na gymnáziu Johana Gregora Mendela, třetí A a septima A. Výsledky vyplněných dotazníků byly dále zapsány do tabulky, která obsahuje název školy, pohlaví, preferovaný jazyk, kolik jazyků se učí, zda se jim líbí či ne, zda navštívili zemi, kde se tímto jazykem mluví a jak by zhodnotili svou znalost ve srovnání s rodilým mluvčím... atd.

Výzkumu se zúčastnilo 31 žáků, z toho 14 dívek a 17 chlapců. Výzkum proběhl 24. května od 9:40 – 11:20 hodin.

Výsledky a interpretace

V tabulce jsou zapsány odpovědi žáků na otázky týkajících se využívání sociálních kompetencí. Žáci zapisovali své odpovědi do skupin: nikdy, občas, někdy, často, vždy nebo nevím, dle toho, které odpovědi se jejich strategie nejvíce podobala. Poté následuje popis a interpretace jednotlivých výsledků používání jednotlivých strategií zařazených pod skupinu sociálních strategií při učení cizímu jazyku.

Tabulka sociálních strategií

Číslo otázky	Odpovědi studentů					
	nikdy	občas	někdy	často	vždy	nevím
1	3	2	6	13	7	0
2	4	9	13	5	2	0
3	10	9	8	5	5	0
4	12	6	10	4	0	0
5	20	4	4	3	0	0
6	16	11	3	1	1	0
7	10	8	3	3	1	0
8	8	11	7	4	2	0
9	11	6	7	2	4	0

1. Když nerozumím, požádám mluvčího, aby zpomalil, zopakoval či vysvětlil, co řekl nebo uvedl příklad.

Na první otázku, zda žáci využívají pomoci rodilého mluvčího při komunikaci, odpovědělo 13 žáků často a 7 vždy, pouze 3 žáků nevyužívají pomoci rodilého mluvčího, občas 2.

Myslíme si, že tato strategie, tedy pomoc rodilého mluvčího je velice užitečná, protože pomáhá jednak porozumět při komunikaci a také rozšiřuje slovní zásobu.

2. Žádám jiné, aby mi potvrdili, zda jsem správně rozuměl nebo něco v cizím jazyce řekl/napsal.

Pomoci jiných osob při porozumění využívá někdy 13 žáků, občas 9. Této možnosti nikdy nevyužili 4 žáci. Naopak vždy pouze 2.

Z odpovědí je zřejmé, že skoro každý žák využívá pomoci okolí a to nejen rodilého mluvčího, svého profesora, ale i spolužáků. Jsme toho názoru, že i tento přístup je efektivní, pokud si žák nové poznatky osvojí.

3. Žádám jiné, aby mne opravovali, když mluvím/píši daným jazykem.

Většina žáků 27 odpověděla nikdy, někdy nebo občas, nikdo této možnosti nevyužívá vždy.

Tento přístup naznačuje, že žáci se spíše snaží vystačit si sami, bez pomoci jiných. K prohloubení znalostí je, ale nutné, aby je někdo opravoval jak v mluveném, tak psaném projevu. Zvláště pak v mluveném projevu, což napomáhá zlepšení sociální obratnosti ve styku s rodilým mluvčím.

4. Při učení cizího jazyka spolupracuji se spolužáky (např. učíme se společně, opakujeme, konverzujeme ve skupině, čteme dialogy, píšeme společný text...).

Často pomoci svých spolužáků využívají pouze 4 žáci naopak 12 jí nevyužívá vůbec. Z vlastních zkušeností se nám tento přístup nezdá zrovna nejlepší. Za efektivnější považujeme vlastní studium, kdy teprve na jeho základě a znalosti problematiky např. slovíček, seznámení s článkem...jsme požádali o pomoc někoho jiného. Vzhledem k tomu, že mezi žáky jedné třídy je rozdílná jazyková úroveň, tento přístup jednomu může pomoci, ale někoho na druhou stranu neobohatí vůbec.

5. Mám kamaráda/ku, s kterým se pravidelně setkáváme a konverzujeme nebo si v cizím jazyce dopisujeme.

V této otázce většina odpovědí zněla nikdy. Tady vidíme, že většina žáků nemá pravidelný kontakt s rodilým mluvčím ani s aktuální podobou jazyka určité věkové skupiny. Pouze jeden žák z celkového počtu 31 je ve stálém kontaktu s cizincem.

6. O pomoc s jazykem žádám rodilé mluvčí.

Většina dotazovaných tj. 27 nevyužívá pomoci rodilého mluvčího. Je to zřejmě ovlivněno tím, že ne na každé škole je rodilý mluvčí v roli učitele. Myslíme si, že je to také tím, že většina žáků nerada s rodilým mluvčím konverzuje, protože se bojí chyb, které může udělat. Tento přístup je velice negativní.

7. Spolupracuji, učím se nebo žádám o pomoc s jazykem rodilé mluvčí nebo osoby, které jazyk perfektně ovládají. Např. když potřebuji pomoc s odbornými výrazy v textu, zkontrolovat cizojazyčný referát.

Této možnosti plně využívá pouze jeden žák. Naopak 18 dotazovaných nikdy nebo jen občas. Myslíme si, že tato strategie je velice efektivní, vzhledem k tomu, že osoba, kterou o pomoc požádáme, hned vysvětlí, kde je chyba, jak se jí napodruhé vyvarovat a pomůže najít správný opis. Slouží především ke zlepšení psaného projevu.

8. Seznamuji se s kulturou (zvyky, historií, literaturou apod.) země, ve které se daným jazykem mluví.

Pouze 2 žáci se vždy seznamují s kulturou dané země, 19 někdy nebo občas. K seznámení s kulturou, historií, zvyky... je podle nás nutné mít vlastní zájem o jazyk. Nemohou nás k jeho učení nutit rodiče, nebo potřeba dokončit střední školu. Žáci samotní musí mít zájem na tom, aby jazyk dobře ovládali a jeho prostřednictvím se seznamovali s jinými oblastmi, tedy kulturou apod. Díky tomuto přístupu je ulehčen kontakt v sociálních vztazích.

9. Věnuji pozornost pocitům, chování a myšlenkám lidí, se kterými v cizím jazyce komunikuji.

4 z 31 dotazovaných věnují vždy pozornost při komunikaci myšlenkám a pocitům druhých osob. 17 žáků nikdy nebo občas.

Je důležité vědět, že pocity ovlivňují, to co řekneme a jak to řekneme. Z tohoto důvodu bychom se měli ohlížet na pocity ostatních a neignorovat je. Při komunikaci to jednak působí neslušně a může dojít k nedorozumění. Cílem tohoto přístupu je zlepšit komunikaci zejména v ohledu sociální empatie.

Závěr

Jazyk je prostředek komunikace, jeho prostřednictvím se také komunikace učí. Je také o lidech a kultuře. Je tedy nutné vědět něco o kultuře, která daný jazyk používá a o lidech. Při studiu cizího jazyka je taky důležitá spolupráce se stejnou věkovou skupinou a rodilým mluvčím. Spolupráce s rodilým mluvčím nebo osobou, která jazyk ovládá výborně, je užitečná při konverzaci, kdy opravují výslovnost nebo chyby v gramatice. K tomu všemu je nutné udržet si při konverzaci v cizím jazyce i empatii. Musíme vnímat pocity lidí, jejich myšlenky a při komunikaci se ohlížet na jejich kulturní tradice a zvyky. Důležité také je snažit se rozumět cizímu jazyku, zejména díky spolupráci s rodilým mluvčím, spolupráce mezi spolužáky. Musíme mít na paměti, že jazyk se používá vždy v nějakém kulturním kontextu, měli bychom se zajímat např. o sport, historii, literaturu... mimo jiné pomáhá udržet motivaci. Když se učíme cizí jazyk proto, abychom mohli číst cizojazyčnou literaturu, provozovat svůj koníček a prostřednictvím cizího jazyka se o něm dovídat...

Neměli bychom tedy podceňovat kontakt s mluvčími cizího jazyka, protože nám pomáhá rozšířit znalosti i v jiných oblastech.